

321(1774)
Б58

«...Помаранчева революція була революцією надії, справжньої надії... У певному сенсі то був момент, у який спільне почуття національної ідентичності, визначене через демократичний процес, стало спільним надбанням українського народу. В такому контексті у ньому також було багато ідеалізму, сподівання на краще, бажання очиститися від минулого, очиститися до кінця. Це був настрій, надія, натхнення, це було потужне бажання і водночас рішучість, які люди довели, стоячи день у день і ніч у ніч на холодному Майдані. Тож це були справжні, серйозні переконаність і рішучість. Це не було якимось швидкоплинним моментом чи випадковим політичним зібранням. І це слід належно оцінити, тому що з цього ми розуміємо, якою була ця боротьба і за що вона велася – національне прагнення до чогось ідеального, у багатьох відношеннях ефемерного і водночас – життєво необхідного. Цим слід пишатися, цінувати і шанувати.

Майбутнє України не має визначатися домовленостями, що досягаються між, здавалося б, непримиренними групами за зачиненими дверима, без звернення до народу і без участі народу в цьому процесі. Якщо люди, щоб здобути свободу, 21 день мерзли на Майдані, то вони мають право на участь у таких процесах.»

Збігнев Бжезінський

Збігнев Бжезінський

УКРАЇНА У ГЕОСТРАТЕГІЧНОМУ КОНТЕКСТІ

ЗБІГНЄВ БЖЕЗІНСЬКИЙ

Збігнев Бжезінський (1928) – видатний американський політолог і державний діяч. Один з авторів глобальної стратегії антикомунізму, теорії конвергенції, теорії технотронної ери та концепції світового лідерства США нового типу. Апологет політики активного протистояння комунізму. Народився в сім'ї польського дипломата. З 1938 р. проживає у США. Закінчив Університет МакГілла і Гарвардський університет. Викладав у Гарварді, у 1961 р. перейшов у Колумбійський університет, очоливши Інститут проблем комунізму. Протягом 1960-х рр. – радник в адміністраціях Дж. Ф. Кеннеді та Л. Джонсона. У 1977–1981 рр. обіймав посаду помічника президента з національної безпеки в адміністрації Дж. Картера. Головними політичними подіями під час його служби були нормалізація відносин з Китаєм, підписання договору з СРСР про обмеження стратегічних озброєнь, початок демократичних рухів у Східній Європі, акцентування прав людини у зовнішній політиці США і військова підтримка афганських моджахедів.

В останні роки – один з керівників Центру стратегічних і міжнародних досліджень. Професор кількох університетів. Член ради директорів Національної підтримки демократії, член організації "Freedom House", член Тристоронньої комісії, член Американської академії гуманітарних і природничих наук та ін.

«...Я вважаю незалежність України подією великого міжнародного значення... Незалежна Україна по-новому визначає кордони Європи...»

Збігнев Бжезінський

339499

ЗБІГНЄВ БЖЕЗІНСЬКИЙ
УКРАЇНА
У ГЕОСТРАТЕГІЧНОМУ
КОНТЕКСТІ

Переклад з англійської
Андрія Іщенко

Науково-опілотер.
Університету
"Києво-Могилянська академія"

A6.

Київ

Видавничий дім
«Києво-Могилянська академія»

2006

²⁶ Lee Teng-Hui. Understanding Taiwan // Foreign Affairs. – November/December 1999.

²⁷ Концепція «суверенного» Тайваню була відкрито висунута групою консервативних експертів у сфері зовнішньої політики, дехто з яких відіграє активну роль у нинішній президентській кампанії. – Heritage Foundation Press Release, August 24, 1999.

²⁸ William S. Cohen. The Security Situation in the Taiwan Strait // Report to the Congress pursuant to the FY99 Appropriations Bill. – Washington D.C.: Department of Defense, 1999.

²⁹ Палата представників схвалила змінений варіант законопроекту в лютому.

³⁰ Інформативне обговорення питань відносин Японії з Китаєм і США провідними японськими посадовцями див.: Seeking True Independence // Yomiuri Shimbun, January 11, 2000.

³¹ Chuo Koron. – February 1999. – P. 247.

³² Див. Ishihara's Antics Worth High Vigilance // Renmin Rinbao, November 17, 1999.

³³ І росіяни, і китайці дуже чутливо ставляться до демографічного становища на сході Євразії. Населення самої лише Маньчжурії становить 102,3 мільйона осіб при щільності населення 168 осіб на квадратний кілометр. Населення чотирьох сусідніх регіонів Росії разом становить 6,1 мільйона при щільності 5,3 особи на квадратний кілометр.

УКРАЇНА І СВІТ

ВИСТУП У НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ» 14 ТРАВНЯ 2004 Р.

Шановний пане ректоре, шановні пані та панове, особисті друзі, яких я впізнаю в цій аудиторії і яких мені приємно тут сьогодні бачити. По-перше, я хотів би сказати, що для мене є великою честью отримати сьогодні диплом про докторський ступінь відомого, міжнародно визнаного і важливого закладу. Я знаю його історію і роль, яку він відігравав у інтелектуальному житті та національній свідомості українського народу. Заснований багато століть тому, набагато раніше, ніж більшість подібних інститутів Америки. Закритий через 202 роки, цей навчальний заклад відродився ще 175 роками пізніше. Це – свідчення бажання українського народу формувати свою долю, визначати свою національну ідентичність, робити свій внесок у загальноєвропейську спадщину, невід'ємною складовою якої є Україна. Тому, хто хоч щось знає про історію Європи, відомо, що Київ ще 1000 років тому був центром європейської культури, центром навчання, мислення і пошуків чогось, що йде далі, ніж просте людське існування, пошуків певних визначень сенсу життя. Тож ви є складовою важливої традиції, і ваше відродження, ваша енергія є тріумфом духу і джерелом радості для ваших друзів. Себе я вважаю одним із них.

Сьогодні я говоритиму з вами на дуже широку тему «Україна і світ». Звичайно, кожен тут знає про

це набагато більше, ніж я, оскільки перше слово в цій темі – Україна. Хотів би додати до цього певне застереження, а саме: я говоритиму про Україну та світ із точки зору зовнішнього світу, про те, як вона бачиться здалеку, людиною, небайдужою до того, яким буде світ і яким буде в цьому світі місце України. Я вважаю незалежність України подією великого міжнародного значення. Спочатку цього належним чином не оцінювали, особливо на Заході і конкретно у Сполучених Штатах. Навіть зараз, на мою думку, в міжнародній спільноті немає достатнього розуміння саме міжнародного значення України. Слід наголосити ще і ще раз, що незалежна Україна по-новому визначає кордони Європи, сучасна Україна перетворює Росію на національну державу. Це надзвичайно важливі зміни. Вже півтора десятиліття пройшло з того часу, коли відроджувалася ваша національна незалежність. Тому можна поставити запитання: «Що досягнуто за ці 15 років?», а досягнуто було багато. По-перше, українська незалежність здобула міжнародне визнання. По-друге, було збережено територіальну цілісність України, згадати хоча б приклади Криму і Тузли. По-третє, Україна ефективно провела ядерне роззброєння, що отримало позитивну міжнародну оцінку. По-четверте, в Україні відбувається нормальна наступність президентства, тут маю на увазі вибори, в результаті яких на зміну президентові Кравчуку прийшов Кучма. Наступне: Україна сьогодні переживає найпотужніше за багато років економічне зростання; його темпи справді одні з найвищих у Європі. Україна бере участь у миротворчих операціях на Балканах, зараз – в Іраку. Це важливо. Отже, ми маємо дуже серйозний доробок.

Але слід визнати, що і становище у світі, і внутрішня ситуація в Україні залишаються доволі невизначеними, тому давайте уважніше подивимося і на міжнародне становище, і на внутрішню ситуацію України та розглянемо можливі наслідки. Якщо нинішні основні політичні, економічні та військові тенденції залишаться такими в найближчі 25–30 років, то глобальна ієрархія сили, глобальна ієрархія впливових країн буде такою: на вершині будуть, як і нині, США, за ними – Європейський Союз, у складі якого на той час будуть і Туреччина, й Україна. Третім за впливовістю буде Китай, далі – Японія, на п'ятому місці – Індія. Зверніть увагу на переміщення глобального центру тяжіння до Азії. У цій ситуації демократична серцевина світу, Атлантичне співтовариство, буде і надалі найважливішим імпульсом для інновацій, джерелом стабільності та натхненником розвитку демократії. Це все за тієї умови, що нинішні тенденції збережуться. Але вони можуть порушитися чи піти у зворотному напрямку. Вже сьогодні ми бачимо певні симптоми негарздів у світі й певні ознаки неправильних рішень, які дають нам підстави для стурбованості. Я не критикую, а констатую факт, що Америка сьогодні ізольованіша, ніж будь-коли раніше, їй більше, ніж раніше, не довіряють і її ненавидять. Вона навіть може загрузнути у величезній проблематичній зоні Євразії від Суецу до Сіньцзяня, від Південної Росії до Аравійського моря – у регіоні, який я називаю глобальними Балканами – особливо, якщо дії Сполучених Штатів у цій частині світу будуть одноосібними. Реальна можливість, а не прогноз полягає у тому, що об'єднання Європи

залишатиметься головно соціально-економічним, при збереженні політичної розпорошеності Європи та її зверненості на саму себе без чіткого стратегічного бачення ширшого світу, без політичної волі та військових засобів для того, щоб реально впливати на події в світі і разом із США визначати спільні стратегічні цілі. У цьому контексті залучення Росії до тіснішого співробітництва з Європою буде підмінено поверненням до традиційних імперських цілей і це негативно впливатиме на російську демократію та загрожуватиме національній незалежності вільних, але, як і раніше, вразливих сусідів Росії. Слід також наголосити на великому розриві між траєкторіями соціально-економічних перетворень у Китаї, які справді приводять до зростання плюралізму, і набагато повільнішою політичною трансформацією; це може викликати бурхливі політичні події, які негативно позначатимуться на стабільності Далекого Сходу. Нарешті, більший доступ не лише держав, а й кримінальних та терористичних організацій до зброї масового ураження в умовах світового неспоккою та посилення настроїв політичного невдоволення, яке неможливо зрозуміти самим лише постійним повторенням слова «тероризм», несе в собі ризик руйнування глобального порядку та збільшення вразливості демократичних суспільств. Кумулятивним ефектом цих негативних тенденцій може стати наростання в усьому світі хаосу, особливо згубного для слабших держав.

У такому контексті очевидно є потреба у тіснішому зв'язку між Америкою і розширеною Європою. Нам, власне кажучи, слід сприяти подальшому розширенню і Європейського Союзу, і НАТО. Ні політична географія, ні геостратегія не є статичними. Вони розвиваються, і недавнє розширення обох згаданих організацій ставить на порядок денний вирішення питання про майбутній статус України, Туреччини і нових незалежних держав Кавказького регіону. Приєднання їх до цих структур уможливить конструктивне залучення Росії, для якої імперська альтернатива буде в такому разі закрита.

Проте така широка Євроатлантична спільнота з участю України неможлива без зусиль з боку України. Самі українці мають самостійно подолати в собі наслідки двох негативних чинників свого минулого – тривалого іноземного панування і згубного комуністичного режиму. Обидва ці чинники заважали формуванню української патріотичної самосвідомості, яка є необхідною умовою демократії і незалежності. Обидва – маю на увазі іноземне панування і комуністичний режим – сформували традицію державного контролю над ресурсами, що в нових ринкових умовах створило чудові можливості для неймовірного збагачення нечисленних багатіїв. Обидва ці чинники стали на заваді зміцненню верховенства права як у політиці, так і в розподілі державних ресурсів, що сприяли посиленню корупції. Нарешті, обидва ці чинники підсилили традиційну схильність бюрократії і влади контролювати свободу інформації і придушувати критику, а також маніпулювати виборчим процесом. Ці негативні тенденції шкодять добрій репутації України у світі, вони використовуються чужинцями, які хочуть проникати в Україну, нею маніпулювати і послаблюють українську незалежність.

Коли українці роблять висновки щодо подій у своїй країні, їм не варто оглядатися на те, що відбувається в Росії, не варто також виправдовуватися тим, що становище в Росії у деяких відношеннях ще гірше. Дивитися ж слід на те, що відбувалося в державах Прибалтики або в Польщі. Якби ті негативні тенденції, що мають місце в Україні, десь перетнулися, увійшли в резонанс із тими глобальними негативними тенденціями, про які я говорив, Україна могла би перетворитися на таку собі Польщу зразка XVIII століття. Тобто деякі кола нових багатих і можновладних, так само як польські магнати, можуть пристати на спокусливі перспективи, які їм відкриває могутніший сусід України, який тоді може скористатися міжнародною нестабільністю, зокрема нездатністю Америки і Європи знайти спільну мову, а також скористатися слабкістю української національної самосвідомості – для того, щоб перетворити Україну на свого сателіта, а то й знову на свою провінцію. З цього випливає, що ми на Заході маємо боротися за налагодження життєво необхідного американо-європейського співробітництва і свідомо будувати таку атлантичну спільноту, яка змінить географію Європи. Не забуваймо, що нинішня центральна Європа тільки вчора була Європою Східною. Нам слід будувати таку Євроатлантичну спільноту, що буде відкритою для нової Східної Європи, а не закритою і зосередженою лише на собі.

Для Євроатлантичної спільноти зараз слушний час зосередитися на розробленні стратегічного плану третього етапу розширення Євроатлантичної спільноти. На першому етапі, який можна назвати «варшавським», НАТО поширилося на частину центральної Європи включно з безпосередньою сусідкою України Польщею. Другий етап, який можна назвати «вільнюським», мав своїм наслідком входження решти центральної Європи як до НАТО, так і до ЄС. Наступний етап, який мені хотілося б назвати «київським», має продовжити розширення далі на Схід. Такі можливості з'являться в червні, маю на увазі самміт НАТО у Стамбулі. Одним із бажаних результатів не такого вже й далекого майбутнього має стати План дій щодо членства України в НАТО. У цьому ми на Заході маємо зважати на досягнення України, але не маємо забувати і про провали та помилки. Щоб це стало можливим, українці самі повинні послідовно зміцнювати справжню конституційну державу, в якій не буде місця конституційним маніпуляціям, продиктованим «політичною доцільністю». Українці мають провести вільні президентські вибори, таким чином створюючи прецедент, протилежний тому, що недавно мав місце в Росії. При цьому організація вільних і абсолютно законних виборів є набагато важливішою за те, хто в них перемає. Світ уважно стежитиме за цим процесом і зробить свої висновки. Українці також мають зміцнювати громадянське суспільство, ґрунтоване на глибокому усвідомленні давніх українських традицій, які, як я вже відзначав, зробили Київ одним з європейських культурних і релігійних центрів. Закорінена в історії національна гордість здатна зміцнити потужне громадянське суспільство. Українці мають дедалі більше вважати себе частиною Центральної Європи, з якою в них багато спільного, Росія в такому разі належатиме до Східної Європи. Крім того, українці мають захищати свободу преси і підпоряд-

ковувати політичне життя верховенству права, які є фундаментальними елементами демократичного суспільства. Така робота допоможе їм досягнути відповідності критеріям членства у ЄС і НАТО. Все це вимагає часу і наполегливої роботи. Сподіваюся, вас не ображають мої відверті слова. Гадаю, що маю на них право, бо довгі роки є другом вашої країни, відданим ідеї вашої незалежності. Я вважаю, що успіх України не тільки дасть їй можливість постати однією з держав – лідерів Європи, а й дасть добрий приклад Росії у пошуку нею свого шляху до Європи, що полегшить нове самовизначення і для Європи, і для Росії. А це у свою чергу зміцнюватиме перспективи для справді кращого світу. Тому те, що ви зробите у найближчому майбутньому і як ви це зробите, важливо для всіх нас – тих, хто бажає вам добра. Дякую.

Запитання і відповіді

ЗАПИТАННЯ:

Високопосадовці Європейського Союзу проголошують, що не бачать Україну членом ЄС навіть за 20 років. Чи може це, на Вашу думку, змінити зовнішньополітичний стратегічний пріоритет України на інтеграцію, вплинути на наше розуміння України як частини Європи? Що Ви думаєте про сказане європейськими високопосадовцями – чи правда це?

ДОКТОР БЖЕЗІНСЬКИЙ:

Вони сказали саме те, що Ви зазначили. Десять років тому вони казали, що країни Прибалтики ніколи не будуть у Європейському Союзі чи НАТО. Бюрократи не відзначаються силою політичної уяви. На це не варто дуже зважати. Дозвольте нагадати ще одне. Європейські посадовці не змінили своєї думки щодо Польщі і республік Прибалтики через несподіване осяяння, яке розбудило їхню політичну уяву. Чому вони змінили свою думку? Тому що поляки і прибалтійці, громадяни республік Прибалтики, створили об'єктивні умови, на які потрібно було давати відповідь, факти, які потрібно було визнавати. Не чекайте запрошень від ЄС чи НАТО, бо їх не буде. Це не клуби, які зазивають до себе людей. Це спільноти, які приймають до свого складу країни, коли це відповідає інтересам співтовариства. І ви маєте створити умови, які переконають НАТО, переконають Європейський Союз, що в їхніх інтересах вас прийняти. Гадаю, що це так, і гадаю, що ми маємо вітати ваші прагнення, але насправді справа за вами – від того, яким буде у вас політичне життя, економічне життя, залежатиме, ким ви будете і де ви будете. Можливо, навіть не через 20 років, можливо, навіть протягом десяти років.

ЗАПИТАННЯ:

Як можуть змінитися американо-українські стосунки, якщо Буш програє вибори?

ДОКТОР БЖЕЗІНСЬКИЙ:

Не думаю, що стануться якісь великі зміни, почасти через причини, про які я говорив раніше. Відносини України і Америки принаймні рівною мірою залежать і від України, і від Америки. В цілому Америка зацікавлена у розширенні Європи, і Америка зацікавлена у партнерстві з Європою. Також Америка не зацікавлена у зоні нестабільності навколо Європи і вітає приєднання до Європи нових членів, яке зміцнює велику зону миру й поступу, але також і посилює перспективи партнерства європейців і американців. Тож, на мою думку, сама політика не дуже зміниться. Я думаю, у наших відносинах є багато можливостей для зміцнення співпраці у певних конкретних сферах. Якби я був зараз в Америці, то критичніше висловлювався б із приводу деяких конкретних аспектів політики США щодо України, але загалом я гадаю, що обидві сторони мають усвідомлювати взаємовигідність розширення конструктивнішого співробітництва.

ЗАПИТАННЯ:

Якщо Європа втратить Україну зараз, що вона втрачає у майбутньому?

ДОКТОР БЖЕЗІНСЬКИЙ:

Вона втратить дві речі. Якщо Європа втратить Україну, то вона втрачить і Росію, а без України і Росії її безпека буде слабшою. Тому Європа дуже зацікавлена у тісних стосунках з Україною. Але Україна і Росія не увійдуть до Європи одночасно. Між цими двома країнами існують великі відмінності, і не тільки географічні, тому процес має відбуватися поступово. Вступ України до Європи у тривалішій перспективі сприятиме більш масштабним і задовільним відносинам між Європою і Росією.

ЗАПИТАННЯ:

Докторе Бжезінський, Ви сказали, що для України важливіше не хто переможе на виборах, а те, як ці вибори проходять. Якщо вибори в Україні не будуть демократичними, якщо ці вибори не відповідатимуть європейським чи американським стандартам, то якою буде реакція Заходу з огляду на приклад таких країн, як, скажімо, Пакистан, де мали місце політичні заворушення; Америка змінила своє ставлення до лідерів таких країн, які прийшли до влади недемократичним шляхом. Якщо вибори в Україні не будуть демократичними, то чи існує можливість того, що Америка змінить своє ставлення до керівництва України? Якою буде реакція Заходу, якщо вибори в Україні не відповідатимуть західним стандартам?

ДОКТОР БЖЕЗІНСЬКИЙ:

Ну, перш за все, я не думаю, що ви маєте себе порівнювати, навіть непрямо, з Пакистаном. Становище там дуже відмінне. На мою думку, вам слід запитати себе, якою була б реакція Сполучених Штатів, якби на виборах, наприклад, у Словаччині переміг певний політик. Я думаю, що

відносини стали б набагато прохолоднішими, дистанція збільшилася б. Однак, на мою думку, навіть ще важливішим за це є характер виборів, тому що якщо вибори вільні, чесні й законні, то незалежно від того, хто на них переможе, вони матимуть кумулятивний вплив на розвиток демократичного суспільства. Україна – це важлива держава, позитивні стосунки з якою в інтересах Європи і Америки, тож наша позиція не залежить від того, хто переможе на виборах, тому що ми переконані, що якщо вибори вільні й законні, то саме це допомагатиме у визначенні режиму, що постане у результаті цих виборів, незалежно від того, хто на них переможе.

ЗАПИТАННЯ:

Я студент біологічного факультету, і моє запитання пов'язане з доповідями. На мою думку, Америка споживає надто багато, і це має погані наслідки. Як мені видається, в Україні свій український розвиток, тому що ми є майбутнім України і бачимо інший шлях розвитку. Що Ви думаєте про те, як Америка може змінити шлях свого розвитку, якщо захоче це зробити?

ДОКТОР БЖЕЗІНСЬКИЙ:

Ну, по-перше, вона не хоче.

КОМЕНТАР:

Так, розумію. Ну, їй потрібно це зробити. Як нам здається.

ДОКТОР БЖЕЗІНСЬКИЙ:

Можливо, Ви маєте рацію. Я думаю, що в абстрактному філософському сенсі, ви, можливо, маєте рацію, але факти залишаються фактами – величезній більшості американців подобається спосіб їхнього життя, вони цінують високий рівень споживання і не дуже зацікавлені у кардинальних змінах цього способу життя. Мені здається, що з часом посилюється свідомість щодо довілля, щодо споживання і поступово, я думаю, зміни відбуватимуться. Але вони не будуть різкими і залежатимуть тільки від рішення самого американського народу, тому що ми – демократія і маємо певні традиції, які цінуємо.

ЗАПИТАННЯ:

Як би Ви прокоментували недавні вибори в Мукачеві?

ДОКТОР БЖЕЗІНСЬКИЙ:

Дуже дякую. Очевидно, тут є проблема. Не знаю, як вона вирішуватиметься, але, безперечно, проблема є, і навіть якщо хтось не погоджується у конкретних деталях, і навіть якщо хтось не знає, а я принаймні не знаю, як визначити відповідальність за те, що сталося, то все одно проблема існує, і, на мою думку, через те важливо її усвідомлювати, тому що, на думку багатьох людей, її можна вважати симптомом проблеми потенційно серйознішої. І, очевидно, в інтересах України чи Мукачева не ставати

симптомом серйознішої проблеми. Тож я гадаю, що в інтересах усіх, хто дотримується думки, що в інтересах України проводити вільні й законні вибори, вирішити цю проблему таким чином, щоб відновити довіру і гарантувати майбутні перспективи виборчого процесу в Україні.

ЗАПИТАННЯ:

Сер, хотів би Вас запитати, чи буде якась наступна країна після Афганістану й Іраку, і що тут може бути для України? Я маю на увазі, що Україна вирішила відправити своїх військових до Іраку, і я розумію, що це був спритний хід.

ДОКТОР БЖЕЗІНСЬКИЙ:

Ну, чи було відправлення ваших військ до Іраку спритним ходом, чи ні, – вирішувати вам, а не мені. Я більше відповідальний за те, що відбувається із участю Америки. Я особисто (зараз я говорю як приватна особа) провожу відмінність між Афганістаном і Іраком.

[Запитання не чути]

ДОКТОР БЖЕЗІНСЬКИЙ:

Також я думаю, що Росія принесе більше користі своєму власному народові, будучи національною державою. Між іншим, я пам'ятаю промову, виголошену в центрі Києва, по-моєму, Борисом Єльциним, який сказав українському народові, але також непрямо і народові Росії, що російському народові нічого доброго не принесло те, що Росія була центром імперії. Що бути імперією – справа обтяжлива, це викликає ненависть, і що Росія має кращі перспективи побудувати нормальне життя, стати сучасною, коли буде національною державою. Також я переконаний, що українцям краще бути самостійними. Але це не значить, що я вимагаю від вас бути незалежними, якщо ви цього не хочете. Я не знаю людини, яка написала цю записку, але якщо він чи вона хоче приєднатися до Росії, то потрібно або змусити своїх співвітчизників-українців приєднатися до Росії, або просто спакувати валізу і самому їхати до Росії. Що стосується Америки, то я не думаю, що ми стаємо імперією зла або світовим жандармом. Я критично висловлювався щодо нашої політики в Іраку, проте вона абсолютно відмінна від наших дій в Афганістані. І я досі бачу, що люди їдуть до Америки. У нас немає проблеми з еміграцією, ми маємо проблему з імміграцією. Це про щось говорить. Хто ці люди, що весь час хочуть переїхати до Америки? Чому вони хочуть переїхати до цієї імперії зла, якщо вона така страшна? У мене не викличе подиву, якщо людина, яка прислала мені цю записку, має родичів в Америці. Чи переїхали вони до держави зла тому, що самі злі? Я гадаю, що Америка – країна дуже цікава, дуже відкрита країна. Вона не непогрішима, і ми не претендуємо на безпомилковість, на те, що завжди праві, що ми осідлали хвилю історії, що майбутнє неминуче за нами, проте ми досягли дуже великого успіху в розбудові дуже сучасної, дуже динамічної країни, до якої хоче

переїхати більше людей, ніж до будь-якої іншої. На той час, коли Росія, а ще раніше, я сподіваюся, Україна, стане так само привабливою, людина, яка написала мені цю записку, матиме більше права на такі слова про Америку, однак на цьому етапі це трохи зарано.

ЗАПИТАННЯ:

Яку репутацію має Україна серед геополітичних лідерів США і якою є репутація України у політичних колах Сполучених Штатів?

ДОКТОР БЖЕЗІНСЬКИЙ:

До певної міри я відповів на це запитання на початку промови, коли говорив про важливість України в сенсі світової геополітики, але якщо Ви конкретно запитуєте про репутацію України зараз, то маю сказати, що вона з часом дещо погіршилася. Спочатку в Америці і на Заході про Україну дуже мало знали. Насправді 25 років тому більшість людей на Заході думали, що Радянський Союз – це Росія, а Росія – це Радянський Союз. Дуже мало розуміли, що приблизно половину населення Радянського Союзу становлять неросійські національності. Потім був період, який можна назвати великими сподіваннями щодо перетворень в Україні – дехто сподівався, що вони будуть такими ж глибокими і швидкими, як, наприклад, у Польщі. А потім загальною тенденцією стало більше наголошувати на невдачах і негараздах в Україні. Немає достатньої поінформованості, наприклад, щодо вашого дуже потужного економічного зростання. Існує певний скептицизм щодо масштабності й міцності демократичних інституцій в Україні – саме тому такими важливими є президентські вибори. Це може позначитися на вашій репутації. Але якщо президентські вибори у вас будуть справді чесними і законними, то це – плюс добрі економічні показники, на мою думку, десь за рік почне дуже позитивно змінювати репутацію України.

ЗАПИТАННЯ:

Добре, я говоритиму українською, тому що це моя рідна мова. Докторе Бжезінський, як на Вашу думку, деякі недавні заяви кількох європейських політиків, що Україна не має перспектив, чи не нагадують вони ізоляціонізм США у ХХ столітті, який фактично тоді призвів до світових війн, які розкололи Європу?

ДОКТОР БЖЕЗІНСЬКИЙ:

Я вже відзначав, що такі заяви демонструють брак політичної уяви, що вони є немінучим наслідком перейнятості поточними проблемами. Я гадаю, що це зміниться, якщо Україна буде політично й економічно успішною. Водночас я б не порівнював наслідків таких негативних поглядів з можливим зв'язком між американським ізоляціонізмом і Другою світовою війною. Я не бачу наближення катастрофи такого масштабу, але, безперечно, якщо перетворення в Україні не будуть досить привабливими і значними для того, щоб переконати Європейський Союз і

НАТО запросити до себе Україну, то наслідки цього у цій частині світу будуть негативними. Вони будуть негативними для України. Між іншим, я думаю, що вони також будуть негативними і для Росії, тому що вони тоді увічнять новий кордон між Європейським Союзом і територією на схід від нього, і на схід від Європейського Союзу, ймовірно, буде менше стабільності, менше сучасності, менше демократії.

ЗАПИТАННЯ:

У мене запитання, певне міркування, якщо дозволите. Нещодавно в інтернеті з'явилася стаття, у якій наводиться прогноз ЦРУ щодо майбутнього Росії. Він зводиться до того, що Росія може розколотися на вісім чи дев'ять менших держав. Як Ви думаєте, чи є такий прогноз реалістичним?

ДОКТОР БЖЕЗІНСЬКИЙ:

Загалом ні. Я не думаю, що Росія розпадеться на вісім частин, чи на п'ять частин, чи на ще скількись. Проте я справді вважаю, що після зміни сьогоденішнього керівництва Росії, після приходу нових людей із західним досвідом, західною освітою, більшою свідомістю потреби тісніших зв'язків Росії з Атлантичною спільнотою, Росія стане значно менше централізованою. Я справді вважаю, що високий ступінь централізації влади робить Москву по суті паразитичним центром влади, який перекачує надто багато іноземних інвестицій у саму Москву на шкоду російським провінціям. Життя за межами Москви і Санкт-Петербурга не змінюється так, як має змінюватися – переважно тому, що система заважає регіональним ініціативам використовувати переваги регіональних можливостей, чи то Приморського краю на Далекому Сході порівняно з Кореєю, Японією і Китаєм, чи то Санкт-Петербурга порівняно зі Скандинавією і республіками Прибалтики і так далі. На мою думку, централізована система душить ініціативу. Америка не була б сьогодні такою, якою вона є, якби все вирішувалося у Вашингтоні.

КОМЕНТАР:

Заява, що вона розпадеться, нереалістична.

ДОКТОР БЖЕЗІНСЬКИЙ:

Ну, я не думаю, що вона розколеться, але, на мою думку, децентралізація стане необхідністю, а демократизація російського керівництва ослабить побоювання представників політичної влади і зробить їх терпимішими до децентралізації. Для розколу на вісім частин немає національних підстав, але я думаю, що існує велика соціально-економічна потреба у децентралізації.

ЗАПИТАННЯ:

Докторе Бжезінський, на Вашу думку, з ким із українських політиків має пов'язуватися європейське майбутнє України?

ДОКТОР БЖЕЗІНСЬКИЙ:

Ну, я знаю дуже багатьох українських політиків, і в майбутньому я буду всіма силами підтримувати того одного з них, хто на вільних виборах отримає більшість голосів.

ДОКТОР БРЮХОВЕЦЬКИЙ:

Дякую студентам, зараз пора дати можливість пресі поставити два запитання.

ЗАПИТАННЯ:

Дуже дякую за можливість поставити запитання, дуже дякую. Пана Бжезінський, мені приємно вітати вас тут як найвпливовішого і найпалкішого прихильника незалежності України у Сполучених Штатах і навіть тут, у цій країні. Я цілковито поділяю Вашу думку, що Америка – це цікава, відкрита і, скажемо так, майже непогрішима країна. Я ніколи не був в Америці... Я ніколи не був в Америці як учасник програм навчальних обмінів, але я кілька років працював у Вашингтоні кореспондентом агентства ІТАР і зараз згадав нашу зустріч там. Я хотів би передати Вам мою останню статтю – про політика, який змінив світ. Я поясню Вашим студентам, українцям і Вашим студентам, що пан Бжезінський належить до тих політиків, які справді змінюють сучасний світ.

ДОКТОР БЖЕЗІНСЬКИЙ:

Дуже дякую за ваші теплі слова про мене і значення того, що я роблю. Мені особливо приємно, що тут зі мною моя дружина, і вона це чує.

ДОКТОР БРЮХОВЕЦЬКИЙ:

Маємо час для ще одного запитання.

ЗАПИТАННЯ:

Я хотів би сказати, що, здається, наступного тижня до Києва приїде Джордж Буш, маю на увазі старший, колишній президент. Якби Ви були журналістом, то чи хотіли б Ви поставити йому якесь запитання, і якщо так, то яке саме?

ДОКТОР БЖЕЗІНСЬКИЙ:

Я не маю запитань до пана Джорджа Буша-старшого, але гадаю, що той факт, що він сюди їде і буде тут говорити, має символічне значення, бо він тут раніше теж виголошував промову.

ДОКТОР БРЮХОВЕЦЬКИЙ:

Я хотів би подякувати професорові Бжезінському і подякувати вам усім за те, що прийшли і послушали таку цікаву промову й відповіді на запитання.

Сподіваємося, що прогнози доктора Бжезінського справдяться, і хочемо побажати панові Бжезінському усього найкращого.